

43-ik sz. Oktober 22. 1865.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap **szerkesztőségéhez** (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1865.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV

M. AKAD. NYOMDÁRSZNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Egy eltemetett város.” — „Borbála királyné,“ (történeti elbeszélés.) *Vértess Arnoldtól.* — „Az aranypart.” Közli: *Szabó Aurél.* — „A bánáti bányavárosok, nyers ércek termelése és ipar tekintetében.” — „A hering.” — „Kézművesek Párisban.” *H. D.-tól.* — „Bukaresti levél.” *Koós Ferenc-től.* — „Egy hét története.” *Vadnay Károlytól.* — Újdonságok. — Levelezések. — Vegyes közlemények. — Követ-

választási mozgalmak. — Irodalom. — Nemzeti színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „Ezer hétszáz éves kenyerek Pompéiben.” — „A Questor háza Pompéiben.” — „Egy kiásott utca és erkélyes ház Pompéiben.” — „A vasöntöde Resitzán.” — „A Szécheny-akna Dománon.” (Fénykép után rajz. *Haske.*) — Képtalány.

Levelezések.

B. Füred, okt. 17. (*Uj sétány. — Uj fürdők. — A csónakda tagjai. — Regatta.*) E napokban utam Füreden, hazánk ezen legnevesebb üdítő helyén vitt keresztül, s mert tudom, hogy szerkesztő ur lapja olvasói közül sokan vannak, kik kedvesen emlékeznek vissza e helyre, azok kedvéért tudathatom, hogy most Füreden szép vendégszorosor helyett szorgalmas munkások sűrögnek a balaton-parti sétány nagyobbitása körül, s hogy az új hidegfürdőknek bent messzibb a tó hullámai közt való építéséhez e napokban szintén hozzá fognak. Hallom, hogy a pesti csónakda egy része a jövő időnyre ide készülni rándulni, s ez valóban igen helyes eszme, mert regatta-tartásra alig lehetne alkalmasb helyet találni az országban, mint a Balaton sima tükrét, Füredtől Tihanyig lévén a legszebb pályatér.

B—y.

Rimaszombat, (Gömörm.) okt. 18. (*Választási mozgalmak. — Előkészületek a természettudósok*

nagygyűlésére.) Az e hó 4-én itt Fáy Gusztáv elnöklete alatt tartott megyei közgyűlés határozata szerint november végére kitűzött követválasztásból folyó mozgalmak foglalkodtatják a kedélyeket. Választókerületünkben legnagyobb népszerűséggel Kubinyi Ödön bir, kibem már két ízben összpontosult választóinak bizalma. Jelöltek még Kuhinka István és Daxner István. — Ha egyrésztől a jövő évben itt tartandó magyar orvosok és természetvizsgálók gyűlése nem is fogja meghaladni az ez évben Pozsonyban tartottat, úgy más részről jóval megközelíti, a mennyiben az előkészületek nagyban folynak. E hó 11-én a nagygyűlés alelnöke, Kubinyi Ágoston elnöklete alatt előleges tanácskozmány tartatott, melyen egy folytonosan működő bizottmány neveztetett ki Volny József elnöklete alatt, ki egyszersmind a rima-murányvölgyi vasműegylet főfelügyelője.

Légrády.

Követválasztási mozgalmak.

Pesten a terézvárosi választók okt. 15-én a lövdében értekezletet tartottak, s küldöttségileg meghívták Gorové Istvánt, az 1861-ki képviselőt, ki ott röviden programját is előadta a választók előtt. Ugyane városrésznek néhány nap óta egy új jelöltje is van: Schwarz Gyula fiatal tudósunk, kinek párhivei a vakok intézetében tartanak gyűlést.

Pozsonymegye legtöbb kerülete tisztában van már a követválasztással. A *hegyentuli* két kerületben Szale és gr. Zichy József; *Alsó-Csallóközben* Bartal János. *N.-Szombatban* Császár. *Pozsonyban* Geduli és Hosztinszky; gr. Desseffy E.; a *külső járásban* Benyovszky L.; *Felső-Csallóközben* Olgay L.; a *bazini* kerületben Apponyi Gy. gróf a jelöltek; a *szeniciben* ujabban ifj. gr. Zichy József és Vrabely György léptek fel. — *Esztergommegyében* a következők a jelöltek: a *városban* Besze János és Meszéna János; a *párkányi* kerületben Reviczky Pál és Zsitvay József; a *köbölkutiban* h. Baldacsi Antal, Vargha Benedek és Koller Antal. — *Sopronmegyei* követjelöltek: a *csornai* kerületben Döry Ádám; a *kapuváriiban* Lukynich Mihály és Ürményi Miksa; a *német-lövőiben*: Thalabér Lajos és gr. Széchenyi Dénes; a *nagy-bajomiban* Bathányi Géza és b. Babarczy Antal; a *nagy-mártoniban* Ostffy Pál és gr. Széchenyi Imre, osztrák követ a nápolyi kir. udvarnál; a *kis-martoniban* gr. Széchenyi Béla, Halmosy Endre, megyei törv.

sz. tanácsos, Paintner, pesti egyetemi tanár, Pregrad kis-martoni városi főjegyző, és Posszert ügyvéd. — *Vasmegyében* képviselőjelöltek a *muraszombati* kerületben gr. Szapáry Géza; az *őrségiben* Hollán Ernő; a *körmendiben* Széll József; a *kemenesiben* Radó Lajos; a *köszegiben* Chernel Ferdinánd és Babarczy; a *szombatbelyiben* Horváth Boldizsár. — *Nyitramegyében* a *nyitrai* kerületben Tóth Vilmos; az *érsekújváriiban* Markholt, Wodjaner, Rendek, Diósi Imre és Buzna; a *vecseiiben* Bencsik György és Tóth Lajos; a *galgóciban* Fridezky Timót; a *verbőiben* Zerdahelyi Imre, Paulinyi és Ber; a *vágújhelyiben* Jeszenszky Lajos; a *szeniciben* Konrád Mihály, Zmertich Károly és gr. Eszterházy István; a *tapolcsányiban* gr. Berényi Ferenc, Szulyovszky Ignác és Hohensteg Adolf; a *privigyeiben* Rudnay István, Zsámbokréti József s Szlota; a *zsámbokrétiiben* hg. Odescalchi Gyula; a *szakolcaiban* Tarnóczy Gusztáv s Kuba. — *Gömörmegye* jelöltjei; a *putnoki* kerületben Ragályi Miksa és Hevessy Bertalan; a *rozsnányi és jolsvaiiban* Ragályi Ferdinánd és Szentiványi Károly; a *rimaszécsiben* Fáy Gusztáv és b. Kemény Gábor; a *kövi-i* kerületben Bodon Ábrahám, Latinák Rudolf és Draskóczy Gyula; a *kishontiban* Kubinyi Ödön, Daxner István és Kuhinka gyáros. — *Bácsmegyében* eddig a következő követjelöltek vannak tudva: az *almási kerületben* Piukovich Mihály, ifj. b. Rudics J. és Farkas József; a *rigyí-*

Első évi folyam.

43. szám.

Oktober 22. 1865.

Egy eltemetett város.

II.

(Szűk utcák Pompéiben. — Járdák és kövezet. — Hely a szamaraknak. — Az eső lefolyása. Gázlok. — A régi szekerek. — Csalornák. — A pompéiek boltjai. — Cégérek. — Kerégyártó-, kovács-, gyógyszerész-, sebész-, borbíly-, festékárus- és aranyműves-bolt. — A szegény szobrász. — Fürdők és csapszékek. — Pékek és 1786 éves kenyerek. — Egy római ház belseje. — Az utcák és közkutak. — Hirdetések. — Az ember 2000 év előtt is olyan volt mint ma.)

Ezer hétszáz nyolevanhat éves kenyerek Pompéiben.

Pompéiben az utcák meglepik a szemlélőt, nem nagyszerűségök, hanem éppen szűk voltak miatt.

Itt nem látunk széles utcákat, mert a pompéiek — mint ők mondták — egészségi szempontból (?) házaik

közt csak kikövezett ösvényeknek nevezhető utcákat hagytak. Pompéi legszélesebb utcája is csak olyan, mint a mi sikátoraink. Két oldalt levő nagyon keskeny járdáik magánál az utcánál magasabbra vannak emelve s igen különbözőleg kövezeve, a mint az a járda melletti házak tulajdonosainak szeszélye és gazdagságától telt. Egyik helyen a járda szép négyszegű kockákból, tovább deszkázatból, amodább pedig vert földből állott, míg a következő ház előtt márványlapokat látunk, sőt nem ritka itt-ott még a nyers mozaikmű sem.

E járdák sok helyen mély bevágások által valának megszakítva, mik talán arra szolgáltak, hogy a vidéki parasztok azokon át egészen a polgárok boltajtájáig hajthassák tejjel és eleséggel megrakott teheneiket és szamaraikat.

A gyalogjárdák közt futott végig a közut, mely hatalmas, — még most is épségben levő — lávadarabokkal volt kikövezeve, úgy hogy ma ugyanazon kövezeten sétálhatunk, a melyen koptatta Pansa szandáljainak talpait, midőn látogatóba ment Paratushoz. Esős napokon ezen utcákon sebes patakokban kellett folynia a víznek, miként azt Nápolyban most is láthatni, s ez okon az utcákon itt-ott nagy darab köveket raktak le, melyeken szökdécselve a gyalogjárók az egyik járdáról a másikra átkelhettek. Annyi azonban bizonyos, hogy e nagy kövek nagyon hátráltatták a kocsik szabad mozgását, s hogy Pompéi utcáin elég kocsijárt, azt a kövezeten ma is látható mély kátyúból következtethetni, miket az árukkal megterhelt s ökrök által huzott nehéz szekerek kerekéi vájttak.

Pompéi polgárai gyalog jártak s csak a gazdagabb lakosok kocsikáztak, azok is nem a városban, hanem a vidéken. De hol is lett volna hely az istállók és kocsiszínek számára ezen tenyérnyi nagyságú házakban? Csak a külvárosokban engedte meg a tágasb építkezés ezen fényűzést. Képzeletünkből Pompéi utcáiról el kell távoztatnunk a könnyű kocsikat, ha e várost olyannak akarjuk látni, a milyen valóban volt.

Az esővíz lassanként az utcákról a járdák mentében végigfutó nyílt csatornákon át, még most is látható földalatti csatornába folyt s így jutott ki a városból.

A boltok az utcára nyíltak s épen oly hosszú asztalokkal (pudlikkal) valának ellátva, mint a mi boltjaink. Ezen asztalok jobbadán márványlappal valának fődve, s ezen álltak a medencék, tálak, korsók és kosarak, melyekben a folyadékokat vagy élelmi szereket tartották. A hosszú asztal mögött, a fal hosszában kölépcsőzet emelkedett föl s ezen

volt elrakva az árukészlet. A bejárat előtt csomókban voltak kiakasztva az élelmiszerek s a mindenféle kelmék, s itt gyűltek össze a vásárlók, kik bizonyára élénk és zajos csoportozatokat képezének. A délvidékiek erős tagjártatást visznek végbe, örömet vásárolnak, élénken vitáznak, gyorsan és hangosan beszélnek; látogassuk csak meg Nápoly külvárosi utcáit s tapasztalni fogjuk ezt még ma is.

Ezen boltok ma már üresek, ki vannak fosztva; csak üres asztalokat láthatunk most bennük; azonban az ajtó felett levő festmények vagy faragványok még most is tisztán beszélnek róla, hogy melyik boltban mit árultak. Itt egy égetett agyagból készített kecske tejárus-boltot, ott a számár által hajtott malom lisztraktárt jelentenek, míg másutt azon festmény, mely két egymásután lépegető s a vállairól dorongon aláfüggő edényt cipelő férfit állít elő, boráros boltjáról tanuskodik. Más cégek meg olyanok, melyeknek jelentését ma már nem tudjuk megfejteni, melyek például egy horgony, egy hajó, egy sakktábla stb.

Más boltok miségét a szerint magyarázták, a milyen tárgyakat találtak azokban. Midőn például egy boltban, mely a herculanumi utra nyílt, dísznőlábakban végződő emelőfára, kalapácsra, fogóra, kocsitengelyre, vaskarikákra és keréktalpakra akadtak, alkalmasint helyesen gyanítottak abban kerékgyártó- vagy kovácsműhelyt. A műhely csak egy szobából állott s ebből nyílt a fürdőszoba s a pince. Innen nem messze fazekasműhely volt, mit egy különös szerkezetű kemencéből következtettek, melynek boltozatát kivájt s ékszerűleg egymásba illesztett égetett téglák képezték. Távolabb felföldözték azon borbély műhelyét, ki a Forum táján lakozó pompéji polgárokat mosta, kefélte, borotválta, nyírta, kente és fésülte, s itt még láthatni azon kőszéket is, melyre a látogatók leültek. A mi a szappan-, essencia- és kenőcsárusokat illeti, ezek számosan lehettek, mert ezeknek áruit nemcsak a nők használták, de alkalmazták azokat a vallási és temetési szertartásoknál is, s ezek nem csak az élőket, de a holtakat is beszokták kenni illatszerekkel.

Két gyógyszerész boltjára is rá lehetett ismerni, nemcsak a látható jelvényekről, melyek fenyütobozba harapó kigyót (Aesculap attributumát) állítanak elő, de a különböző edények, göredek, s a gyógyszerekre való szelencékről is. A gyógyszerértől nem messze lakott az orvos, a ki szintén gyógyszerész s még inkább sebész is vala. Ennek lakásán találtak háromszáznál többféle sebészeti eszközt, melyek a nápolyi muzeumban

öriztetnek. E gyűjtemény élő tanúsága annak, hogy a régiek igen gyakoroltak voltak a sebészetben s hogy sokkal több műszert találtak fel, mint azt mai nap gyanítottuk.

Egyéb boltokban, mint például a festékárus, aranyműves és szobrászében oly ereklyék maradtak ránk, melyek a régi művészetekben való eljárásról tanuskodnak. A festékárus családjában borzasztó irtást okozott a hegy kitörése, mert boltjában tizenégy csontvázra akadtak.

A mi a szobrászt illeti, ez a kitöréskor nagyon el volt foglalva; ennek műhelyében számos, csak vázlatban levő s befejeztlen szobrocskát s ezenkívül még különböző eszközöket, vésőket, sulykot, vonalzókat stb. találtak, melyek mind a nápolyi muzeumban öriztetnek.

Pompéinek tehát voltak művészei, de voltak mestereibei is, a kik egész testületeket képeztek. A legtöbb bolt azonban az élelemszerek árusaié volt, kik ezeket raktárakul vagy eladási helyül használták. Azon olajárúsé, kinek boltja az Odeonhoz vezető utcában volt, mindannyi között kitűnt csinos berendezésénél fogva. Itt márványból s porphyrból készült minden. Ezen fényűző kereskedő boltjában nyolc agyagvázát találtak, melyek egymelyikében az olajban elrakott bogyók még egészen lágyak valának.

Fürdőjük szintén számos volt, s ezek mai kávéházainkat helyettesítik; itt árulták a melegített és fűszeres borokat s egyéb italokat. Valának ezeken kívül még alsóbbrendű csapszékeik is, melyekben a vendégek a papok által áruba bocsátott áldozat-maradékokból étkeztek, természetesen olcsó pénzen.

Pékek sem hiányoztak Pompéiben. A legtöbbetesebb pékműhelyt a Herculanium-utcában láthatni, mely egész házból áll. Ennek udvarán négy malom van, melyet számár vagy ember hajtott. A gabna a garatról ezekben két malomkö közé jutott s úgy őrlődött meg.

A legujabb ásatások alkalmával Fiorelli főfelügyelő egy olyan, teljesen légmentesen elzárt sütőkemencére akadt (lásd az első oldalon), melybe egyetlen szem hamu sem juthatott. E kemencében sorba rakott nyolevanegy darab kenyérré találtak, melyek ugyan kissé szárazak s feketék, de teljesen épek. E kenyerek, melyeket 79. év november 23-dikán raktak kemencébe, darabonként egyegy fontot nyomhatnak; alakjuk kerek, közepén kissé be vannak nyomva, szélükön magasabbak s nyole gerezdre osztvák; Sziciliában ma is ilyen kenyeret sütnék.

Pompéi némely magán háza valóságos fény-

üzéssel volt berendezve. Ezek közül a questorok házának belsejét, peristyljét adjuk képünkben a 676-dik lapon.

Képzeljük már most mindezen boltokat berendezve, árukkal megrakva, vevőkkel telve, kint pedig a járókelők sokaságát s az utcák nem lesznek többé olyan loltak, a milyenek mai nap. A felső emeletek, melyek ma jobbra beszakadozottak akkoron összeköttetésben voltak az utcákkal; az ablakok itt-ott titokszerűen nyitak meg, melyekben nem egy szép barna fejet lehetett megpillantani. A legutóbbi ásatások alkalmával fődött függő erkélyek is jöttek napfényre, ablakaik sűrűen el levén rácsozva. (Lásd képünket a 677dik oldalon.) Itt mulathatták magukat a pompéji nők s letekinthettek az alant nyüzsgő tömegre a nélkül, hogy őket valaki látná. Ily módon levén megnépesedve az utcák, azok sokkal élénkebbek valának a miéinknél s ha ehhez még hozzá vesszük a fösztött házakat, tarka falakat, szobrokat és közkutakat, e kép bizonyára üdébb hatásu volt, mint melyet kaszárnyszerű építkezésünk okoz.

A közkutak igen egyszerűek voltak. Öt négyszögü kőből készültek, melyeknek egyike feneküket alkotta, míg a többi négy oldalaiuk szolgált, vaskampókkal levén egymáshoz illesztve.

A kutakon kívül még a hirdetések is felvidították az utcákat, melyekkel a falak telidesteli valának. Hirdetményül fehérre meszelt falakat használtak. E helyeken a ki mint akarta: fekete vagy veres, kövér vagy sovány betűkben mindazokat a dolgokat kiírta, a miket mi mai napság a lapok negyedik oldalára szoktunk a hirdetések közé iktatni. Mi sem lehet érdekesebb, mint ezen feliratok, melyek világosan tanuskodnak róla, hogy mivel vala elfoglalva a kis város.

Itt egy testület, amott néhány polgár, több iparos vagy kereskedő ajánlja polgártársainak ezt vagy amazt, édil- vagy duumvir-jelöltül.

Némely hirdetésből megtudjuk az amphitheatrum előadásának programját. Ezen meg ezen gladiator-csapat ekkor meg ekkor fog vivni; lesz vadászat, lesznek sátorok s illatos viz fog szökőkutakból hullani a nézők felüdtetésére. Harminc pár gladiátor vére fogja mosni a homokot.

Más hirdetések kiadó lakásokat ajánlanak, mint például egy helyen ezt olvashatni:

„Felix Julia, Spurius leánya házában julius 14-dikétől 20-dikáig öt egymást követő évre bérbeadandó: egy fürdőszoba, venereum, bolt, erkély s a felső emeleti szobák.“

Némely helyütt ujjakkal pingáltak vagy firkáltak fel az arra járókelők a falakra egyetmást, például:

„Oppius, a házaló tolvaj és gazember!“ Másutt valami tréfás ember parodizálván a hivatalos tudósítások stíljét, ezt írta fel a falra: „Jelenthetem barátimnak és polgártársaimnak, hogy L. Nonius Aprenas és Antonius Plotius consulsága alatt kanca szamaram kis számárcsikóval ajándékozott

meg.“ A színház-utcában pedig ezt lehetett olvasni: „Egy borosedény elveszett; a ki elhozza azt, ennyi: 000. jutalmat kap Variustól; de a ki magát a tolvajt fogja meg, az kétszeres jutalomban részesül.“

Borbála királyné.

— Történeti elbeszélés. —

II.

A király napról napra betegbb lett. Kanizsay, Gritti, Országh és a német Öttinger Lajos voltak mellette.

— Küldjetez futárt, — szolt hozzájuk a király,

urakat és megnyerni a király pártjára. Ne távozzon most a király, midőn a nyakas cseh urak már kezdenek meghajolni.

És a két Cilley gróf is így beszélt. Várja be itt

A questor háza Pompéiben. (Lásd zövegét a 675-ik lapon.)

— leányomhoz és Alberthez. Siessenek. Érzem, hogy nagyon beteg vagyok s halálom előtt akarom, hogy a cseh rendek hódoljanak leányomnak és ismerjék el uralkodójokul.

De hiába várta a király leányát és Albertet Prágába; nem jöttek. A futárt a Cilleyek pénze vesztegette meg; a levél nem jutott el rendeltése helyére.

A király várakozhatott; a napok multak s mind inkább beteg lőn. Izgatottsága növekedett, a mint napról napra újabb jelét kellett tapasztalnia a cseh ellenszenvének. Minden nap újabb bosszantásokat hozott.

Már el akarta hagyni Prágát a király, ellenségeinek városát, de Borbála királyné maradásra kérte. Várja be itt Erzsébet és Albert megérkezését; ő, a királyné igyekszik csillapítani a cseh fő-

a felséges császár és király, míg a csehek leteszik leányának a hódolati esküt. Mert szégyen volna megijedni néhány pártütő konok ellenséges indulatától és bizonynyal nem volna a királyi méltósághoz illő félenken megfutni saját árnyékától. Hiszen Prágában még ő az ur és ha parancsolja, térdet hajt előtte mindenki.

A király maradt. Cilley Ulrik pedig gonosz vidámsággal szolt nővéréhez:

— Most szép királyné, a királyi vad fogva van már a veremben; innen többé ki nem szabadul.

És a szép királyné diadalmasan mosolygott.

A királyt figyelmeztették hivei, hogy ne időzék e városban, hol ellenségeinek száma nagy s felséges személyét könnyen veszély fenyegetheti, de a király fejét rázta az intő szóra.

— Mi veszély fenyegethetne engem itt? Kirá-

lyi nők gondoskodik arról, hogy a nyakas csehek megszeliüljenek.

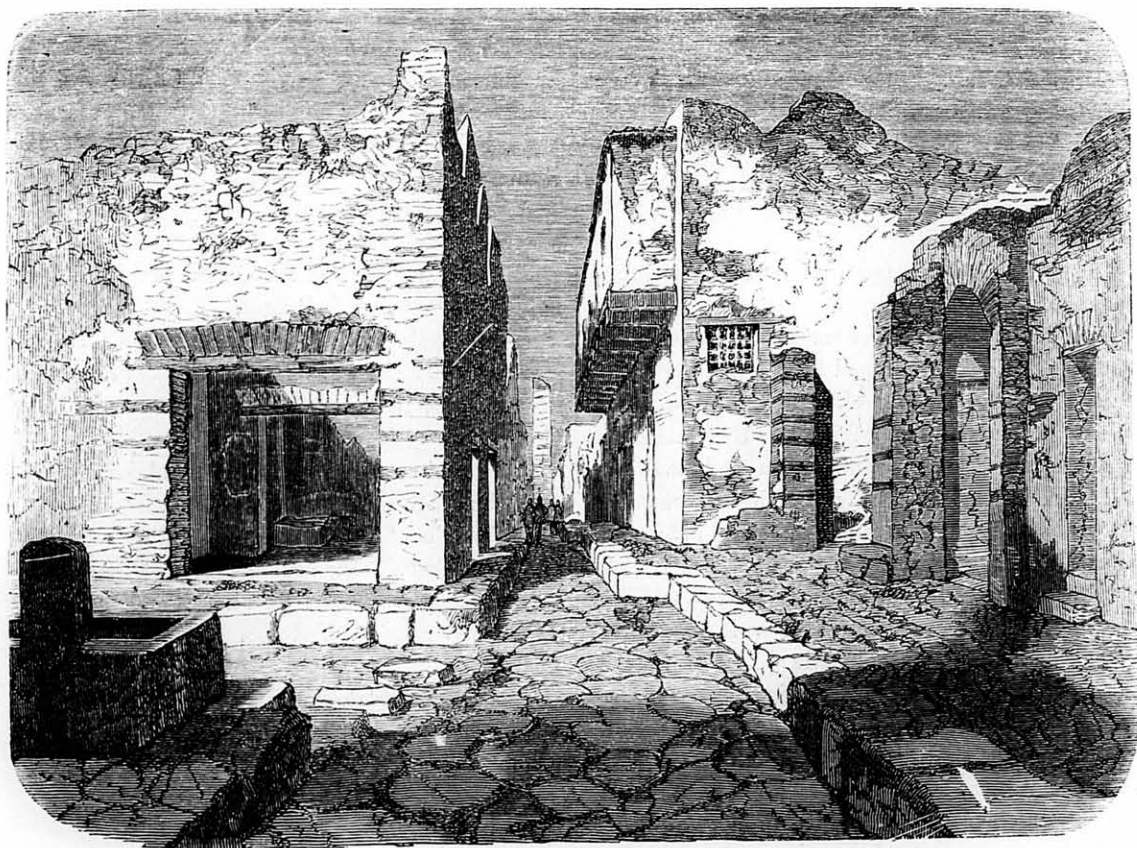
Hogyan tarthatott volna veszélytől Zsigmond, midőn Borbála mosolyogva oszlatta el aggodalmait?

A Magyarországra hazatérés gondolatával fölhagyott. Ekkor új hír riasztotta föl nyugalmából: lengyel kémek járnak az országban s lázítják a népet Wladiszláv részére, Zsigmond királyt foglyul akarják letartóztatni Prágában. Ez több volt mint kósza hír; a hussziták valóban gondolkoztak róla.

A király hívatta Cilley Fridriket s meghagyta neki, hogy tegyen készüléket az elutazásra, mert indulni akar vissza Magyarországra. Cilley megtette az előkészületeket, de oly sokáig húzta, halasztotta mindezt, hogy a király végre boszusan, ingerülten parancsolta a sietséget.

Az indulás napja már ki volt tűzve. Előtte való nap a királyné egy apródja jött, ki fontos titkokat akart fölfedezni a király előtt. Sápadt volt a fiú és reszketett. A királyllyal akar szólni.

De a király betegen feküdt; a láz gyötörte. Az apród nem juthatott be a királyhoz. Menjen Cilley

Egy kiásott utca és erkélyes ház Pompéiben. (Lásd szövegét a 675. lapon.)

Zsigmond végre elhatározta tovább nem maradni itt. A szép királyné rábeszélése hiában volt, forró csókjai nem bírták Zsigmondot megnyugtatni.

— Miért szereted te e várost, melyben bátyámat meggyilkolták s mely fegyveres kézzel harcolt ellenem éveken át? — szólt a király komoran.

— Én téged szeretlek csak és a te érdekedet, — viszonzá a királyné.

És többet nem szólt, többé nem marasztotta férjét.

Fridrikhez és fődözze fel előtte a titkot; a Cilley gróf képviseli a királyt.

A fiú még jobban elsápadt. Csak annyit szól a magyar urakhoz, a kik ott álltak:

— Vigyázzatok a király életére!

Aztán hirtelen eltűnt. Keresték, de többé meg nem találták.

Estefelé néhány cseh főember jött azok közül, kik a királyhoz hívek voltak s figyelmeztették Cilley Fridriket és a többi urakat, vigyázzanak és legyenek készen mindenre, a városban készül valami, a hussziták összesugnak, sok tegyveres em-

bert láthatni mindenfelé. A király veszélyben forog.

Cilley Fridrik nevetve fogadta e híreket. Ne aggódjanak a derék nemesek, nincs itt semmi veszély, csak az ő képzelődésük lát veszélyt. Menjenek nyugodtan aludni.

— Aludni nem fogunk, Cilley gróf, — felelék a lovagok; — még ma éjjel szüksége lehet a királynak kardunkra. Akkor jusson eszedbe, a mit mondtunk.

Valamivel később Kanizsay László jött.

— Cilley Fridrik, ma kemény éjjelünk lehet, — szólt komolyan s kardjának markolatát szorítva; — odalent a városban fegyverkeznek a kelyhesek.

— Mióta tanultak meg félni a magyarok? — szólt Cilley gúnyosan.

— Félni nem fogunk, sem én, sem közülünk senki, — viszonzá Kanizsay; — de te Cilley Fridrik, meg nem fogod váltani a bátorsággal a gondatlanság vétkét.

Cilley Fridrik kacagott. Hanem aztán megnyugtatólag hozzátévé:

— Soha el nem felejtettem gondoskodni a király személyéről. Meg fogod látni, nemes lovag.

Az est azután csendesen mult el, óra óra után haladva, lassu, zajtalan lefolyással. Ugy látszott, a figyelmeztetések hiábavalók, az aggodalmak ok nélküliek voltak. A király csendesen nyugodott hálószobájában, nem is gyanítva, hogy hivei egy-némelyikét mily aggodalom gyötörte.

Fáradt lelke félig elszunnyadva azon tarka és homályosan váltakozó képekkel volt elfoglalva, melyek az álomhoz hasonlóak, de melyeken keresztül mégis érzi az ember, hogy még ébren van, hanem már a külvilágot csak mintegy fátyolon keresztül látja. A király lehajtotta fejét s lelkének szemei előtt a mult eseményei új életre támadva, gyors repüléssel áthúzódtak. Kalandos, változatos életének eseményei élénk képekben tüntek föl.

E hosszú és eseményekben oly dús életben kevés volt, mi az öreg királyt megvigasztalhatta volna. De azon álmos kábultságban, mely a teljes elalvást megelőzi, a lélek nem gondolkozik, csak gyönyörködik a képzelet tarka képeiben.

Ekkor megnyílt a hálószoba ajtaja. A király bágyadtan fölemelte szemeit s látta belépni kamarását, Oettingen Lajost és Kanizsay Lászlót.

Zsigmond szerette udvaránál a szertartásosságot, ámbár ő maga igen könnyen és igen gyakran megfélekedezett arról. A római császár méltóságával aligha egybefért, hogy az utcákon nyilvánosan táncolt a polgárnőkkel és leányokkal, a merre

csak járt, hogy mindenütt adós maradt a vendégfogadóknak s a korcsmárosokkal veszekedett, zsidókkal alkudozott és rendesen ékszereit, arany, ezüst edényeit, sőt ruháit és ágyiruháját is ott hagyta zálogban az evés ivásért.

Míndamellett szerette, ha bizonyos szertartásos tisztelettel közeledtek felé azok, kiket bizalmasága hasonló bizalmasságra ösztönözött. Látható kedvetlenséggel nézte most, midőn Kanizsay belépett.

— Mit kívántok? — szólt félig fölemelkedve.

— Bocsássa meg a király, ha fölségének nyugalmát háborítjuk, — viszonzá Kanizsay; — a király élete drágább, mint nyugalma.

— Életemet csak a betegség s az aggkor fenyegeti, jó Kanizsay, — viszonzá a király. — Mit kívántok?

— Felsőged életét árulás fenyegeti, — szólt Kanizsay.

A király hitetlenül, de mégis némileg aggódó arckifejezéssel tekintett hivére.

— Tudom, hogy ellenségeink laknak itt, de holnap már elhagyjuk Prágát.

— Ki tudja, holnap elhagyhatjuk-e? Holnap már késő lehet. Az árulás nemcsak Prága falai közt tanyáz; itt van uram királyom, saját palotáiban.

A király komoran összevonta homlokát.

— Kit vádolsz?

— Vádolom Cilley Ulrikot és Cilley Fridriket, vádolom őket, hogy árulólag egyetértének a király ellenségeivel és lázadást készítenek a lengyel Wladiszlav részére. Vádolom a két Cilleyt, mint felségsértőket.

A király megrázkódott.

— Elárulnának? — suttogá magában; — ők a kiket én emeltem föl?

S aztán Kanizsayhoz fordult:

— Hol vannak bizonyosságaid?

— Bizonyosságom lesz az ég és föld és minden ország; mert ma éjjel lázadás fog kitörni Prága városában és rabul esik a király szent személye.

— Hol vannak bizonyosságaid? — ismétlé a király komoran.

— E percben fogtuk el a lengyel kémek egyikét, kik már régóta járnak kelnek az országban. Leveleket találtunk nála, felséges ur. Az írott betű, melyet saját kezökkel irtak, vádolja a Cilley grófokat és vádolja azt, ki melletted ül, trónodon.

Zsigmond sötét pillantást vetett a levelekre, aztán elsápadva ejtette ki kezéből. Megismerte köztük a királyné irását.

Mint éles késszurás döfött szívébe e fölfedezés. Feje szédült s ereje elhagyta a roskadozó testet; alig birta föltartani magát. Szomorú és rettenetes perc volt ez, melynek sulya alatt teste, lelke elzsibbadt. Szemei homályosulni kezdtek s agyának minden idege kinosan rezgett.

Az ismert vonások szemei előtt lebegtek, bár a levél nem volt már kezében. Ott voltak a levegőben, ott voltak a falon, ott voltak mindenütt. Azok a vonások, melyek egykor annyi gyöngédségről szóltak, oly forró szerelmet leheltek, most árulás leheletével vannak megtelve, a legundokabb összeesküvést szövi itt e gyöngéd vonásokban a nő férje ellen.

A király kezével szoritotta össze égő homlokát s uralkodva föllázadt indulatán, halkán szólt:

— Végig akarom olvasni, tudni akarok mindent.
És végigolvasta a levelet.

Aztán Oettingenhez szólt:

— Add ide kardomat. Tedd ágyam mellé. Fegyverrel kezemben akarok meghalni. Tegyétek fejemre a koronát és vállamra a királyi palástot.

Oettingen szomorúan megcsókolta a király kezét.

— Még nincs minden veszve, felséges ur.

— Veszve van nőm és hitem örökre, — viszonzá tompán a király.

Aztán, a mint a fájdalom első zsibbadtsága után a lélek újra eszméletre jönni látszott, hevesen szólt:

— Az én fejemmel játszottak, az övékre kerülhet a sor. A kocka még nem dőlt el; siessetek és rabul hozzátok nekem a királynét s a két Cilleyt, — élve vagy halva.

De alig röppent ki a szó ajakán, szomorúan helyreigazította:

— Élve csak. Egy hajaszála se görbüljön meg.

A harag és a fájdalom dühe mellett szívében még sem aludt ki a szeretet szikrája. Szegény öreg király!

(Vége következik.)

Vértesi Arnold.

Az aranypart.

Az afrikai aranyparton a természet oly pazarlólag terjesztette el legnemesb ércét, hogy még a tengeri homok is elegendő bőségben hordozza azt magában, hogy az összegyűjtés fárada ma megkíméltesse. Ezért tehát, ha délelőtt a nap már elég magasán jár arra nézve, hogy a meztelen négerek a légmérsékletet kényelmesen elviselhessék, ezek százankint mennek a partra, úgy hogy gyakran az egészen feketének látszik tőlük.

A négerek a vízbe ülnek a hullámok lefolyása mellett, mindegyikök egy mély fatálat tart maga előtt térdei között (melyekből a hajók annyit szállítanak nekik, mennyire szükségök van), miután azt előbb aranytartalmu homokkal teli merítették. Ez edényt ők oly ügyesen tudják forgatni, hogy minden eltutó hullám a felett foly el, magával vivén mindig egy keveset a könnyű homokból az edény széle felett; mialatt a nemes fém természetes sulyának következtében mindig mélyebben mélyebben száll alá az edény aljára.

Ez eljárás mindaddig ismételtetik, míg a homok csaknem egészen eltűnván, a tiszta aranypor, mely közé már alig van egy pár idegen szemcse keveredve, láthatóvá lesz. A négerek ezt ügyesen és gyorsan tudják szelencéikbe felfogni, melyeket hasonlóképen eladás végett hoznak nekik. Nettelbeck gyakran látta, hogy némelyek e mó-

don körülbelül nyolc—tíz óra alatt hat—tíz, sőt több hollandiai stüber (rézpenz neme) értéknyi aranyport gyűjtöttek.

A vidék belebb eső részein is hasonló módon járnak el az ott találtatható kovandhomokkal. Ugyanis ők e földgöröngyöket valamely víz közelébe viszik, s ott a földet, homokot, kovandot addig kavarják és mossák, míg fáradságuk hasonló módon jutalmaztatik meg. De itt nem ritkán jelentékeny nagyságu aranydarabokra is akadnak, melyeket a négerek „szent aranyrak” neveznek. Az ilyeneket keresztülfurják, fonalra fűzik s ez értékes fűzérrel nyakaikat, karjaikat és lábaikat díszítik fel. Ily pompásan felcicomázva örömet szeretik magukat a hajókon mutatni s ily módon egy-egy néger gyakran több mint ezer tallérnyi értéket visel testén.

Ha szerzett aranyukat az európai járműveken a négerek el akarják adni, akkor az európaiak a tetsző árukat eleibök rakják s egyezkednek az ár felől, melyet értök kívánnak.

Az érték „bontjesekben” határoztatik meg, t. i. aranydarabocskákban, melyek körülbelül egy borsó sulyával birnak, s melynek pénzüértéke hat stüberbe számítandó. Nyolc bontjes tesz egy entjist vagy egy hollandiai tallért, s tíz entis teszen egy latot, melynek értéke huszonnégy hollandiai forintra számittatik. A négerek maguk részéről is ily mér-

téssel élnek, melyekkel azonban vesztenek a holdandokéi ellenében.

Ilyenkor kezdődik el a veszekedés, vitatkozás és küzködés.

Mindig hiányzik valami, még valami és így tovább, míg végre a veszekedés és perlekedés közt valamikép megegyeznek. A négerék azonban végtére is mindig megcsalottnak, bármily ravaszul kezdettek is neki a dolognak. Némely fehér szándékosan megnöveszti körmeit ujjain s avval az aranyporba azon ürügy alatt nyul be, hogy a fém-

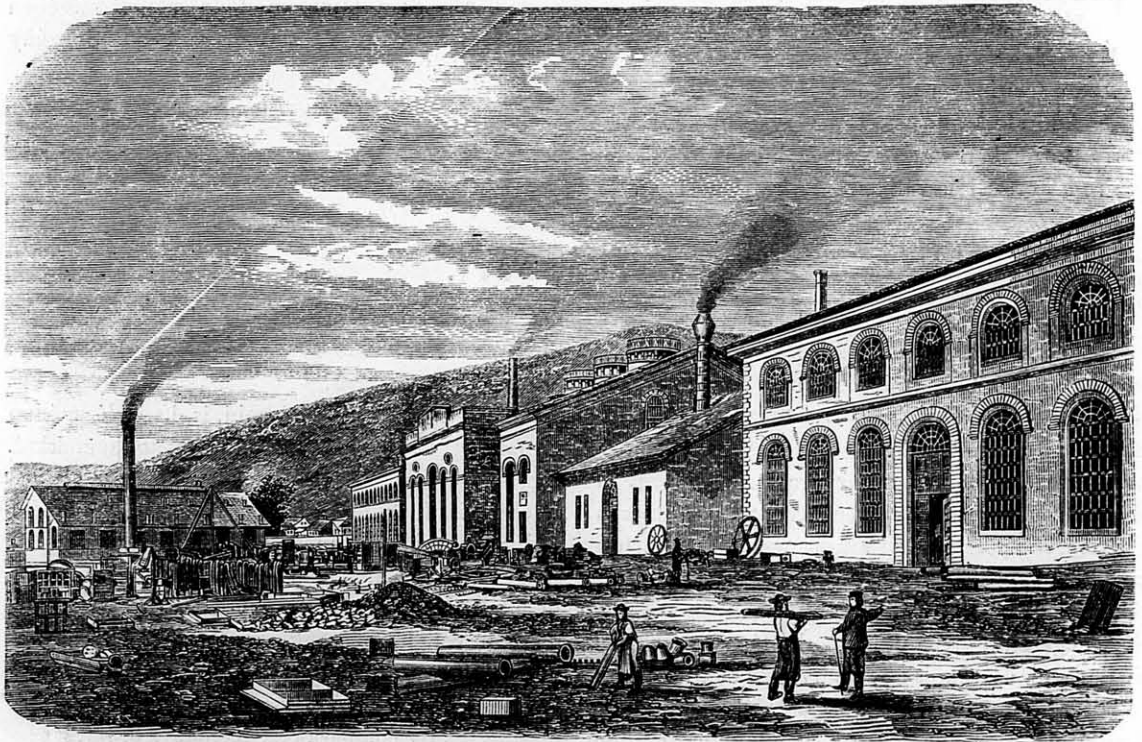
szemecskék között sárga homokot vett észre s ezután közvetlenül hajába vakargál, hogy a felszedett ragadmányt ott letegye. Midőn az eladók, a négerék, végtére eltávoztak, az ilyen bozontos hajat egy sűrű fésűvel jól megfésüli s ezáltal gyakran két, sőt még több bontjesnyi aranyport szed le fejeéről.

E cselt senki sem veti szemére s ilyenkor is ez a felelet:

— Nos, mi az? Csak néger az, ki megcsalott?
Közli: *Szabó Aurél.*

A bánáti bányavárosok, nyers ércek termelése és ipar tekintetében.

II.

A resitzai vasöntöde. (Fénykép után Haske.)

Resitzán a kavarógyár mögötti déli részen, a Berzava vizén túl, úgy szintén keletnek fekszik a gyár és a bányászok telepítvényei csinos kertekkel, — mintegy 150 ház. Az egész város, mondhatjuk, hogy kellemes benyomást tesz az emberre, ha azt a bájos tájat uralgó Kereszthegy csúcsáról nézzük; a dél és kelet felé környező hegyek sűrű erdőségtől zöldelnek, míg a nyugat és éjszakra esők ezer ezer gyümölcsfákkal vannak beültetve, és így a természet az emberi szorgalommal karöltve vetélkedett ezen helyet kitünő széppé tenni.

A resitzai vasgyár, mely egyike a legnagyobbak-

nak a birodalomban, a közel létező ércekre, rengeteg erdőségekre és különösen a nagy mértékben található kőszéntelepekre alapított. Ezen utóbbi guanyagok két nagyszerű kőszéntelepben mutatkoznak.

Ezen telepek elseje, a Lias-alakuláshoz tartozó, közvetlen a Domán-helység melletti hegyekben, Resitzától délkeletnek fél mértföldnyire fekszik, és medencéje éjszaki szélén miveltetik. A bányamivelés itt jelenleg annyira élénk, hogy évenként 400,000 mázsa kőszén ásatik ki a hegy gyomrából.

E kőszén-medencének hossza körülbelül 1200

öl, míg mélysége 80 ölnyre terjed; a telep Lias-fővényben függő és fekvő alakban fordul elő; a függő 6 láb, a fekvő 4 láb magas. *)

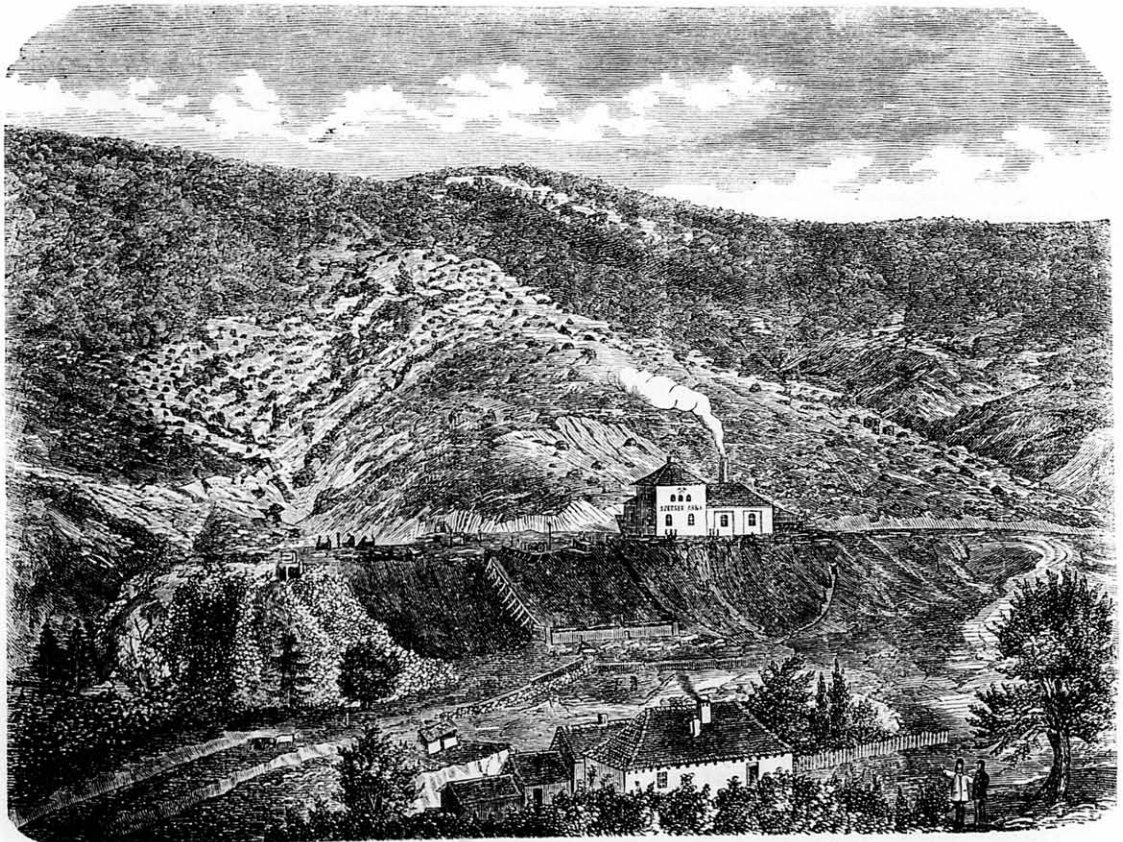
Az itt előforduló kőszén minden vegyület nélküli daraszén, és az egész birodalomban a legtisztábbak közé tartozik.

A dománi bányákból nyert kőszén könnyebb szállítása végett, a Resitza-Doman közti hegyen keresztül, a kavarógyár udvarától 300 ölnyi távolságra, egy ősalagut indított meg 1847-ben, még a bánya-kincstár által. Ezen ősalagutnak (Erbstollen) nevezett földalatti ut, a mostani birto-

1228 öl, szélessége 10, magassága 9 láb, ivmodorban van építve és mindig teljesen száraz, mivel talpa alatt a vizet felfogó üregek 4 lábnyi mélyek.

A kőszén eddigi szállítási módját, mely magyar kutyákkal történt, úgy az ősalagon át, mint a többi keresztvonalokon, vassínekken menő vasvagonok váltották fel, melyek mindegyike 13 mázsa kőszénen tartalmaz.

Az ősalagon keresztül, t. i. a Széchen-aknáól egész a kavarógyárig lovak által vonatnak a vagonok, és pedig úgy, hogy egy ló 6 ilyen vaggont huz, tehát 78 mázsát egyszerre.

A Szécheny-akna Dománon. (Fénykép után rajz. Haske.)

kos, tudniillik a cs. k. szabadalmazott államvasutársaság által folytatva, 1864-ben bevégeztetett. Hossza egészen az ugynevezett Széchen-aknáig

*) Nyílása keletről nyugatnak megy, de egyes részeiben annyira változik, hogy három, sőt négy delejti órányira is más irányt vesz.

Simulásaiban 40 fokról 15-re változik és sokszor ugyanannyi fokra visszahajlik. Mindezen háborgatások nehezítik az itteni bányamivelést, annál inkább, mert a kővület, melyben a kőszén előfordul, morzsás és ennek folytán különösen figyelmes kiácsolást igényel.

A dománi bányák megnyitása 1790-dik évre esik és a bányakincstár és magánzók által együttesen miveltettek. Az 1854-dik évben a kormány ezen kőszéntelepeket, úgy valamennyi bánáti bányavárost, és 63 falut szerződésileg örök időkre átadta 11 millió forintért a fentemlített cs. k. szabadalmazott állami vasutársaságnak, mely a magán bányatelepeket is mind megvásárolván, most egyedüli ura az egésznek.

Mennyire gyarapult a dománi kőszénbányászat mivélése, abból tetszik ki, hogy midőn az érintett társaság ezen bányákat 1854-ben átvette, éven-

kint 180,000 mázsa kőszén szállított, míg jelenleg ezen összeg 400,000 mázsára emelkedett.

A második kőszénmedence, mely Resitzta környékén előfordul, a szekuli völgyben fekszik, ez a régi alakuláshoz tartozik és közvetlen csillámpalán nyugszik.

Ezen kőszénmedencének főiránya északról délnek huzódik, ellapulása nyugatnak megy 40—45 fokig, — de annyira be van ékelve a csillámpalába, hogy a régebbi vulkáni kitörések által a kőszéntelepek megzavarodván, irányváltoztatokat 6 deajtű órányira szenvedtek.

Ezen medencében jelenleg három telep van mivelés alatt, melyek közül az első 3, a második 5, a harmadik 8 lábnyi mély.

A környező kövület fővényköpalával felváltva,

s részint kemény, részben porhanyó alakban mutatkozik.

A 2-dik és 3 dik telepben az ugynevezett aknalgégyulása uralkodik (Schlagende Wetter), mely minden felvigyázat mellett is már számos áldozatot kívánt.

A szekuli bányamivelés szintén 1790. év körül keletkezett és ennek megindításában a Németországból bevándorlott Herglocz-családnak nagy érdemei voltak. — Csak ezek után követte a kincstár a turzást, és tette nagyobb szerűvé e helyen a bányászatot.

Az itten előforduló kőszén szintén daraalaku és erős tapasztó tulajdonsága folytán különösen alkalmas a coax-égetésre.

Asbóth Lajos.

A h e r i n g.

Mintegy természeti törvénynek tekinthető azon körülmény, hogy oly teremtmények, melyek túlságosan elszaporodnak, vagy éhen vesznek el vagy pedig vándorlásokat tesznek. Világos tanubizonyosságát látjuk ennek pl. a sáskák, egerek, zergék, bivalyok, iramszarvasok s így a heringeknél is. Hogy ezek is vándorlásokat tesznek, bizonyítja gyors megjelenésük a partokon, s ismét rögtöni eltűnésük. Azt is emlegették ugyan, hogy a heringek a tenger fenekére bocsátkoznak s időnként ismét eltűnnek, ha azonban ezen eset léteznék is, soká nem tarthatna, mivel az élelmet egy helyen csakhamar elfogyasztanák, ekkor pedig ismét tovább kell vándorolniok.

Ha a többi folyóvízi halakat figyelmesen vizsgáljuk, szinte észreveszszük, hogy némelyek egész csapatosan vándorlanak, még pedig nagyobb kiterjedésre is. Általánosan ismert a *tün*-halak vándorlása a középtengerben, a *lazac*, a *viza* és a *tok* a Volga folyamban s a *töke*-halak csoportos megjelenései Észak-Amerika partjain, melyek oly hamar mint megjelennek, ismét eltűnnek. Igaz ugyan, hogy az emberek s ezeken kívül a ragadozó állatok teméntelen mennyiségű halat kifogdosnak: mégis annyi marad belőlök, hogy ha vándorlásuk által nem igyekeznének élelmet keresni, éhen vesznének el.

Ezen nomád életet élő halak közé tartozik tehát az általunk említett hering is, melynek fogása jelenleg már annyira elterjedt, hogy nemcsak retentő sok pénzt hoz forgalomba, hanem ezer meg ezer embernek nyújt kenyérkeresetet. Midőn az időszak elérkezett, az illető partok egyszerre meg-elevenednek, s egy nagy hangyabolyhoz látszanak

hasonlítani, a hol minden ember fáradhatlanul munkálkodik kora reggeltől késő estig, s estétől reggelig, ez így tart néhány hétig, azután ismét csendes lesz minden, míg csak a következő heringfogás el nem érkezik. — A megmérhetlen mennyiségű heringfalkák különböző partokon következő renddel jelennek meg: Islandnál marciusban, Orkneynél július végén, a norvég partokon Bergen alatt agusztustól októberig, Angolország és Skócia partjain szeptember és októberben Franciaország nyugati partjainál ősszel, a csatornában pedig októberi havától új évig. Ezután nyom nélkül eltűnnek, míg a következő évben ismét Islandnál kezdik el a teendő körutat.

A hering tulajdonképi tartózkodási helyeül úgy látszik az éjszaki tájak tekintendők: mivel Lappland, Island, Grönland, Neufundland és Szibériában is található. S miután a heringek vándorlásuknál Franciaország nyugati partjainál soha sem mennek tovább dél felé, több természetbuvár, mint Cuvier és Ziegler Sándor, oda nyilatkozott, hogy a keleti és nyugati félgömbön az északi szélesség 40-dik foka tekintendő a heringvándorlás határvonalának. Innen ismét azt lehet következtetni, hogy a heringek vándorlásai a tenger áradásától függenek, mivel az északi hideg áradattal le, az öblökből jövő meleg áradattal pedig ismét fölköltöznek.

Ziegler ezen áradattali vándorlásoknál érdekes nézeteket közöl. Folyókban és patakokban — mondja ő — a halakon nagyon könnyen észrevehetjük, hogy legtöbb idejüket avval töltik el, miszerint a víz folyása ellen usznak, mivel akkor a víz önkénytesen nyomul a szájon be s a kopoltyun ismét ki, tehát a lélegzés egyedül a víz nyomása

által eszközöltetik, azon kívül, mivel az élelem feléjük folyik és mivel a víznyomás nem háborgatja az uszonyokat. Ha már egy ideig a víz folyása el- len usznak, akkor rövid időre ismét megfordulnak. A gyors lefelé uszás onnan magyarázható: mivel a víz az uszonyokra hátulról nyomást eszközöl, ez pedig csak gyors uszásnál hathat kellemesen, mivel a lélegzés több fáradságba kerül és kevesebb élelem van kilátásban. Ezen állításból magyarázható ki a heringek vándorlása is, a mennyiben ezek is ellene usznak az áradásnak s ekközben to- jásaikat is lerakják az érintett partokon. S ezért az illető, de kiváltkép a hollandi partokon minden időben fognak heringet; ezek szép kövérek és

igen jó ízűk, s rendesen fris állapotban használtat- nak el.

A heringhalászatban az első helyet Holland fog- lalja el, s ezt nemcsak az ezen célra különös ügyesség és tapintattal berendezett járművei, ha- nem főkép a kezelési mód által érdemli meg. — A hollandi kormány fáradhatlanul törekszik, hogy ezen üzlet, mely annyi ezer partlakót táplál, folyton virágozzék; Antwerpen várost is csupán a heringfogásnak köszönheti keletkezését. A többi kormány, különösen pedig Anglia, szintén éber figyelemmel van ezen üzletre nézve, csak hogy a hering fogását és beszállását ekkoráig még senki sem érti oly jól, mint a hollandi.

Kézművesek Párisban.

A ki valamely népet meg akar ismerni, tegyen látogatást a műhelyekben s tudomást nyer szellemi képessége, erélye, kitartása és ügyessége felől; megösméri anyagi jólétének minőségét, vágyait, baját avagy tehetetlenségét.

Ezen irány-eszméből indult ki a párisi ipar- kamara, midőn saját kebeléből egy bizottságot ne- vezetett ki, melynek feladatául tűzé ki: tanulmányozni a kézmű-iparnak mibenlétét; mely meg- bizásnak fényes eredménye a bizottság által ki- dolgozott tüzetes közlemény.

Páris valóban nagyszerű világváros, kebelében egyesíti a polgárisult világ minden bübáját, a fényt és gazdagságot mindenben. A tudományok és mű- vészetek jobban virágoznak itt, mint bárhol más- sutt a föld kerekiségén. Ide sereglenek a világ minden részéből az idegenek, hogy bámulják e várost. Páris tulajdonkép nem is a párisiaké, sőt még Franciaországénak sem lehet azt kizárólag neveznünk; — Páris az egész földé! Páris egyszers- mind egy óriási gyárműhely, hol minden kigon- dolható kézművel foglalkoznak. Az iparkamarai bizottság tudósítása csodás képet állít e tárgyban az olvasó elé, kiterjeszkedvén magukra a részle- tekre is. Ezen tudósítás szerint van Párisban 101,000 műhely 416,000 dolgoossal, kik 3369 mil- lió értékű gyártmányt állítanak elő évenként.

Ha elgondoljuk, hogy az imént jelzett kézmű- vesek sorába nincsenek beszámítva a vaspályák- nál foglalkozók, de még azok sem, kik műhelye- ken kívül dolgoznak, azon eredményhez jutunk, hogy Páris népességének kétharmada bizonyára kézimunkából él. Egy millió kézmunkás! Ez a szám első pillantásra meglepőnek tetszik. Nem minden ok nélkül látszik megfoghatatlannak, ho-

gyan lehet ennyi dolgoznak összesereglenie a nél- küül, hogy a közbiztonság, a polgárok jólléte, maga a kormány veszélyeztetve ne legyen. Mi történ- nék, ha valami rendkívüli esemény által a mun- kás kezek dologtalanságra lennének egyidőre kár- hoztatva, ha a pénz és hitel s ezek által a munka is megfogyatkoznék?

Ne utaljunk előbbeni mozgalmak — sőt átélt forradalmakra. A munkás kezek Párisban az utol- só évtizedben aránytalanul megsokasodtak. A vi- lágnak új szükségletei támadtak, mikről a régibb kornak fogalma sem lehetett, és egy erős rázkó- dás sokkal több romokat és szerencsétlenséget idézne elő a társadalomnak ezen számtalan rész- letéből álló szervezetében. Ekképen tűnik föl mindez, ha az ember felületesen vizsgálja a dol- gokat, míg másképen, ha szemügyre vesszük ama természeti törvényeket, melyektől a munkás ke- zeknek engedelmessége függ.

Ha Páris iparkifejlődése, iparűsége mestersé- ges módok által idéztetett volna elő, mely a dol- gok természetes rendjének mérlegét könnyű szer- rel fölbillentené: akkor valóban komoly ok lenne az aggodalmakra; mert minden a mi rendellenes, veszedelemmel jár. Hanem a munkás kéz eme bi- rodalmának alapja szilárd. A munkában minde- nek előtt kárhozzatják a merev francia központo- sítást; az egész országban a politikai tőke egy- szersmind gyupontja a kézműtermelésnek. A tő- kepénzek nagyobbára népes és gazdag városok- ban vannak elhelyezve, így ezek tetemes fogyasz- tást feltételeznek, s ezen okból nagyon természe- tes, hogy maguk a termelők is oda iparkodnak.

A tőkepénzek egyszersmind delejes vonzeréje is van, mely idegeneket és belföldieket egyaránt

magához kecsegtet, s ez idézi elő a fogyasztók és előállítóknak napról napra való sokasbulását.

A 416,000 munkás között van 105 ezer nő s 25 gyermek. A ruhakészítéssel foglalkozók száma nagyobbára nők közül telik ki, ezen keresetmódot folytatja ugyanis 75 ezer nő; a többi 30,000 női kézműves más egyéb dolgokkal foglalkozik. Ezen arány a munkások nemét illetőleg nem látszik túlzottnak; egyébiránt úgy vélekedünk, hogy mindazoknak törekvései, kik a nőket más egyéb eddigelé előttök ismeretlen foglalkozásokra is alkalmazni szeretnék, semmi figyelemre méltatást nem érdemelnek.

A nők legméltóbb helye a házi tűzhely, oda van hivatva; attól nyeri a dicséretet, ha okos, takarékos háztartást visz, ha megtakarítja férje keresményét; az az ő legnagyobb diadaia, ha ápolója, növelője lehet gyermekeinek. A népnevelő bölcsenek igazságuk van, midőn helytelennek nyilvánítják a nőknek a műhelyekben való tevékeny elfoglaltatását s nem ok nélkül hivatkoznak amaz alaptörvényekre, melyeken a társadalmi rend épül. Azon kevés díj, melyet a nők gyárakban kapnak, semmi esetre sem ér föl ama hátrányokkal, miket az odahagyott háztartás és a tűzhelynek elhagyása okozni szokott.

Ezen állítást bizonyítgatnunk is fölösleges lenne. A mi a gyermekeket illeti, az említett tudósítás szerint huszonötezer gyermek munkálkodik a

kézműipar terén. A legcsekélyebb napidíj 50 centime volt 1864-ben, a legmagasabb 20 franc. — Az átlagos díj 200,000 embernek kitett 3 francot és 25 centimot napjában egynek-egynek. 53,000 ember közül mindenik keresett napjában 5 francot, 44,000 ember 4 francot, 19,000 ember 6 francot. Legmagasabb fizetésben részesültek a butor-, gép és épületmunkákkal foglalkozók. A könyvnyomdászat s ezzel rokon mesterségeknél a munkásoknak átlagos napi díja 4 franc és 51 centime. A nőmunkásoknak legcsekélyebb napidíja 50 centime. Legmagasabb napidíjok ezen a téren, hol 19,000 nő működik, 6 franc.

Az iparkamara ezen tüzetes közleménynek világ elé bocsátásával nemcsak a tudománynak, de maguknak a munkásoknak is nagy szolgálatot tön. Képet birunk magunknak alkotni a hajdan kori Párisról, de a mostani felől is, mely leginkább az üzletszabadság által lett azzá, a mi. Ama könnyed kellemes előadás, mely a franciák sajátja, még e száraz tárgy számokkal terhelt művet is élvezhetővé tette. Nemcsak, de meglepi, elbűvöli az olvasót Páris műhelyeinek különféle színű rajzolatával. Az államszámtudomány mindent kiszámított, mindent leirt és leábrázolt ezen foliansokban, a mi csak a munka birodalmához tartozik, úgy, hogy azt csak oly gyönyörűséggel olvashatjuk, mint a legérdekfeszítőbb meglepetésekben gazdag regényt.

H. D.

Bukuresti levél.

— Október 15. —

(Magyar lobogók a lövöldében. — Kitűnő magyar lövészek. — Kúza fejedelem betegsége. — Utcai harc és jégzápor. — Egy magyar kísérletei a hajózás körül. — A magyar lapok)

Négy év óta áll fönn Bukurestben egy lövölde, melynek elnöke herceg Gyika Károly. Ezen lövöldének idei zárünnepélye reánk nézve azért érdekes, mert a többi nemzeti lobogók között ott láttuk lengeni a háromszínű magyart is. E lövölde tagjai nagyobbára németek, oláhok és magyarok. Legkitűnőbb lövő tagja a szabadkai magyar Fiálla testvérpár. Ez évben is dr. Fiálla Lajos honfitársunk nyerte el a legelső jutalmat, egy remek ezüst serleget, öcsce pedig féltucat ezüst asztalkészletet. Pernet József könyvnyomdász honfitársunk nyert tizenkét üveg finom külföldi, azaz magyar bort. Az egyesület tagjai egyszerű vadászöltönyt hordanak s a tagok száma annyira szaporodott, hogy már jövő évben egy nagyszerű lövölde építéséhez kezhetnek. Gyönyörű ünnepély volt ez, hol olyan szépen megfértek egymással a kü-

lönböző nemzeti lobogók és ezek alatt a különböző nemzetiségek.

Az uralkodó több nap óta súlyos beteg, de mint beszélük, dr. Páczel udvari orvos minden jót remél. Ezt a betegséget többféle kombinációkkal hozzák kapcsolatba, s némelyek lemondásról is suttognak, mit alig hiszek azon uralkodóról, kinek ajkairól hallottam e nevezetes szavakat: „Én ismerem missiómat és azt be is fogom tölteni.“ Egyébiránt a bukuresti utcai harcnak már semmi nyoma, miután egy kemény jégzápor ezerszer több ablakot zuzott itt össze augusztus végén, mint a golyók. Az ablakosoknak soha annyi munkájuk nem volt itt, mint ezen az őszön, a golyók és a jég hatalmas működése folytán.

Egy erdélyi hazánkfia, kit most még nem nevezhetek meg, pár hónap óta abban fáradozik,

hogy az Olt vizét a sószállításra nézve hajókázhatóvá tétethesse. Hatalmas pártfogást nyervén, elment az Olt vizét megvizsgálni, s onnan e hó 7-ről hozzám ezeket írja: „Folytatva utamat, épen olyan helyre találtam szállani, a hol a gazda az Olt vizén malommesterkedett; több hajót épített és azt felszerelve, Rimniken megrakva kövel, orsónak való fával, az Olt vizén leszállított s azt mondja, hogy nincs veszedelem sehol Rimniken alól Turnuig. Ma megszemléltem az Oltot, mely most ugyan sekély, de mégis 500 mázsával a hajó bátran mehet rajta. Itt a tutajszállítás nagyban megy most is a hidak készítésére. Sok hajómalom van ugyan az Olton, de azért a hajók most is járhatnak, tehát a hajókázásra teljes siker mutatkozik. Holnap egy ladikot veszek Rimniken s ezzel leereszkedem az öreg Dunáig stb.“ Ha e terv sikerül, úgy magyar ember lesz az első, ki az Olt hajókázhatóságát megkezdi. Sok sikert e szép vállalatnak.

Egy, a hazától, sőt tőlünk is egészen elszigetelten élő derék hazánkfia, a híres Szilisztria szomszédságából írja hozzám e hó 7-ről e figyelemreméltó sorokat:

„A szeptember 20-diki s következő lapokat olvasva, több jót reménylek és várok is, mint mennyit eddig álmodni is mertem volna. Vajha ne csalódnám s lenne igazán boldog fordulópontja édes hazánk sorsának. Eddig is kedvvel olvastam lapjaimat, de azóta türelmetlenül várom azokat, csak az szomorít, hogy pontatlan járásuk miatt egynehányat el kell hagynom, mivel azt még csak türtem, hogy minden lapom kétszeres árba kerül, míg kezembe jön: de azt, hogy minden szives reklamomra soha sem orvoslást, de még csak választ sem kapok, az már mégis sok. A hiba hogy nem Bukarestben s még nem is Oláhországban

történik, hanem a forrásnál, abból is látom, hogy a képet tartalmazni szokott lap összefogásán is tisztán látszik, hogy képet bele soha sem tettek. — Egyedül a „Pesti Napló“ és „Családi kör“ azon lapjaim, melyeknek évek óta se számja, se melléklete nem hiányzik. A „Vasárnapi Ujság“ sokszor egész hónapig kimarad s a „Gyógyszerészi Hetilap“-ra hasonló a panasz.“ *)

M. E. hazánkfia, ki ezen sorokat írja, egyes egyedül évenként 20—25 cs. k. aranyat áldoz a magyar lapokra, megérdemli tehát, hogy a kiadóhivatalok több figyelmet fordítsanak meghallgatására, annyival is inkább, mert ilyen panaszt több vidéki városból hallottam. Itt mindenik magyar lap szinte két olyan drága, mint a hazában **) s ha ekkora áldozat mellett is hiába küldik Pestre fáradsággal szerzett filléreiket a hontalanok, csak hogy itt is magyarok maradhassanak, akkor ne csodálkozzunk, ha apadni fog innen az előfizetők száma s inkább oláh lapot rendelnek meg, mintsem hiába küldjék Pestre azon pénzt, mit sokszor családjoktól vonnak meg, csupán azért, hogy az ifju nemzedék, mely a magyar hazát soha sem látta, ha szegényen is, de mégis magyar maradhasson.

A „Hunnia“, itteni első magyar olvasóegyletünk ma tartotta 17-dik közgyűlését. Nyolc éve, hogy megalakult s egyszer volt ez idő alatt csak azon helyzetben, hogy roszakarói meghuzták volt felette a halálharangot, de ez is, hála Istennek, rég volt. Ma már ott áll, hogy fennállása bizonyos; tagjai oly lelkes hazafiak, kik a hazát szívükben hordva, csak haláluk által fognak megválni tőle. A haza szépreményü jövője e szerény társulatra is villanyként hatott. A „fiatalok egyletéről“ részletesebben jövő levelemben.

Koós Ferenc.

Egy hét története.

— Oktober 20. —

A mult napok egyikén, komoly, szigoru férfiakból, kik régi birái már élőknek és halottaknak, *ítélőszék* gyült össze, hogy igazságot szolgáltsasson oly ügyben, mely — kivált nálunk — a legkritkább esetek egyike.

Az *ítélőbirák* — a tárgy komolyságához illő ünnepelességgel — foglalák el helyeiket, midőn egy fiatal ember meghatottan jelent meg előttük, tudva, hogy e férfiak ítéletétől függ rá nézve — élet és halál.

Midőn belépett, az egyik *ítélőbiró* odahajolt a

másikhoz, s azt sugá: „milyen fiatal, ki tette volna föl róla?“

Megkezdődött és sokáig folyt a tárgyalás, mert sok mindent kellett átvizsgálni, fontolóra venni és

*) E figyelmeztetést a lapok kiadói bizonyára szivesen veszik s igyekezni fognak a nem az ő hibájuk miatt történt mulasztásokat helyrehozni. Szerk.

**) Ennek nem a magyarországi lapok kiadói, hanem a rendezetlen póstaviszonyok az okai. A Bukarestbe küldött levélért például 63 százalékkal több bért kell fizetni, mint a Berlinbe küldöttért. Szerk.

megítelni. Egy óra mulva az a bizonyos itélőbiró megint odahajolt a másikhoz, s ezuttal azt sugá: „minden jel oda mutat, hogy e fiatal emberben *apagyilkost* fedezünk föl!”

Szörnyű szó, melytől az olvasó valószínűleg megriad. De ne riadjon meg, sőt inkább velünk együtt örüljön rajta, mert nem valami fenyegetővérvényszék termében járunk, hanem a Parnassus tövén, hol sokszor fordult már elő ily apagyilkosság, nem mérég, tör vagy löfegyver által, hanem — babérokkal. Pár évtized előtt Párisban is volt hasonló eset, midőn egy egyszerű és szivreható regény jelent meg, melylyel a fiatal Dumas — a mint akkor tarták — túlszárnyalta regényes képzelődésű atyját. Itt is csak ily esetről volt szó.

Az itélőbirák, — kezökben nem büntető törvénykönyvvel, hanem a hangszerzés tudományával, — oly férfiak, mint a mély ismeretű Mosonyi, az elismerésekben mindig szűkmarku Bartalus, továbbá zenetanárok, énekesek sat. — ha nem is mondák ki hangosan, de négy szem közt arról beszélgettek, hogy a fiatal *Erkel Sándor*, — kinek „Csobánc” című dalművét jöttek megbírálni — oly tehetséggel bír, melylyel még nagyérdemű atyja koszorúit is elhalaványíthatja — egykoron.

A művészet történetében vannak családok, melyek egy vagy más műágban egész dynastiákat képeznek. Ilyen volt a Vernet-család a francia festészetben, a Garciák az énekekben, a Kean-ek a színjátékban. Ezek arra vannak hivatva, hogy a míg csak uralkodnak, mindig hódítsanak, oly diadalokkal, melyeknél nincs jajszó és vesztés fél.

Mint örvendhetnénk, ha a nálunk ugy is szűk körű zeneköltés terén ily uralkodó családdá válnék az *Erkelekék*, s az alapító után jönne egy más, ki sokkal kijebb terjesztené e kis ország határait és dicsőségét.

E szép reménnyel kecsegtetnek most mindazok, kik a Kisfaludy Sándor regéjéből vett „Csobánc” zenéjét — zongora-kivonatokban — hallhatták. Mondják, hogy ez első kísérletben, mely fényes sikerre számíthat, egy támadó költői erő egész melege és frisesége nyilatkozik, a dalmok könnyűdek, eredetiek, a hangszerelés gondos és többszólamu, s az egésznek stjlje tisztán magyaros. — Igy e mű meglepte a bírálókat, meg magát az atyát, ki ez igénytelen fiában nem is sejtett ennyi képességet, s most még csak az van hátra, hogy a közönséget is lepje meg. Ez utóbbiról különben — ha a bírálók valót beszélnek, — nem kételkedhetünk, miután a kelő nap felé mindig több érdekeltséggel fordulnak az emberek, mint a leáldozó felé, bármily biborfényben ragyogjon is az.

Átalában a jövő tél dalmű-idénye fényes jelenésekkel kecsegtet. Weber „Büvös vadász“-a — e régi opera, mely sohasem veszi el szépségét — új látványokkal, Meyerbeer „Afrikai nő“-je, az öreg Erkel „Dózsa György“-e s a fiatal „Csobánc“-a egymásután jelennek meg a láthatáron. — Örömet tapasztalunk már előre is e buzgó törekvésnek, ha kezünket meg nem fogná a kétke-dés: vajjon e zeneköltők sikerével párosulni fog-e majd az előadóké? A míg e kérdést a jövő meg fogja fejteni, forduljunk vissza a mai napok történetéhez.

Mult vasárnap a hazai sport egy őszi rózsát hajtott.

Az idő kedvezett, az eső megállt, s gyönyörűen sütő nap világítja meg a rákosi gyepet. A hosszú soroksári ut, melynek alacsony házai közt a mindennapi adás-vevés zaján kívül alig történik valami, néhány percre megint egy kis előkelő szint kapott, a mint a címeres hintók, nagykerékű „homokfutók”, fiatal lovagok árvalány-hajás kalapokkal, uri hölgyek a nekiburkolódzott őszi divattal, versenyre szánt paripák és szikár jockey-k végigvonultak rajta. A kép kétségkívül eléggé érdekes volt most is, de hiányzott az a tarka nagy keret, mely a nyári napokban az ily látványoknak különös élénkséget szokott kölcsönözni. Ezuttal szereplők és néző közönség egyiránt a sport-világból s az ehhez tartozókból telt ki, s társas és bérkocsik lármás raja nem igen zavarta meg a soroksári ut egyforma méhzsongását. Egy pár százra ment mindössze is a nézők száma oda künn, míg az utcákon alig állt meg néhány kis csoport, hogy a haza érkezőket — diadaltól ragyogva, vagy a kudartól leverten — lássa.

Pedig érdekes futások voltak, kivéve az elsőt, a vándorló tétversenyt, melynek előre jelentkezett urlovarjai mind visszaléptek, kivéve gr. Batthyányi Istvánt, ki „Esperance” nevű paripáján egy magában lovagolta körül a pályatért, egykedvűen, mintha terhére esnék: így minden verseny és küz-dés nélkül nyerni. A mi könnyen jő, az nem ad örömet.

A száz aranyas császárdíjat gr. Forgách Kálmán „Nunquam dormio“-ja nyerte, hat versenytárs ellenében, melyek szintén ugyancsak rugták a port, s egész nyugtalan-ságot okoztak a látcsövek között.

A pesti polgárdíjat (1500 ft és 20 arany, a száz ftos tételeken kívül), gr. Károlyi Gyula „Forgószél” nevű méne nyerte, megérdemelve nevét, miután valóban úgy száguldott, mint a neki dühödő szélvész. De gróf Wenkheim Rudolf „Kétese” is

becsületesen megfelelt nevének, mert — második lónak érkezve be — egy darabig csakugyan *léte* tette a „Forgószél“ diadalát. E futásban gr. Hunyady József egyik lova, ha nem csalódunk „Sagitta“, megsántult és elmaradt.

Az „Eszterházy-díjat“ (500 ft, tétel 100 ft.), öt futó közt gr. Kinszky Oktávián „Pantaloön“-ja nyerte. — Gróf Károlyi Gyula „Ecsed“-je, mely igen szépen kezdé meg a futást, verseny közben lovasával együtt felbukott, de szerencsére nem a lovasnak, hanem a lónak lett baja — első ballábát törte ki.

Kedden volt a második futtatás, de miután egy sütetből mindig elég egy lepény, ennek leírásátán el is engedi az olvasó, *) kivált miután a még hátra levő tért a művészvilág egy örvendetes hírének szántuk. Már pedig a hol muzsákról van szó, ott hátrább a paripákkal, bármily délceg lovak száguldoznak is rajta.

Néhány nap előtt Kovács Mihály képirónk, — kit jobb sors reménye újra Spanyolországba vezetett, — egy óhaját küldött hazánkba, hogy vajha a műtárlatokból ne csak a kis, értéktelen, olcsó

festvényeket vennék, hanem az oly nagy műveket, minők *Lützenmayer Sándor* „Szent Erzsébet“, mely a szent király-lány dicsőítését — a történethez hiven és művészileg ábrázolja.

Ha minden jó óhajítás oly hamar teljesülne, mint ez!

Pár napra a müegylet már jelenté, hogy e kitünő tehetséggel festett művet — egy műbarát közbenjárására — megvették Pozsonyban.

Arra kellene munkálni, hogy jövőre magának a nemzeti muzeum képcsarnokának legyen annyi alapja, hogy minden kiválóbb hazai festvényt megszerezhesen. Mi, világ-remeket úgy sem szerezhünk, — legalább a hazai képirók jelesebb termékeit igyekeznénk tehát összegyűjteni — egy közhelyen. Talán nemsokára eljő az idő, midőn az ország az ily másodrendű, de mégis fontos hiányok pótlását is szükségesnek fogja tartani.

Csak tizedrésnyi áldozat, mint mennyit a lófuttatások igénybe vesznek, s akkor a képzőművészetek hazai muzsái sem fognak örökké csak sohajtozgatni, a mibe már most is egész a szánelomig elsoványkoztak. **Vadnai Károly.**

Uj d o n s á g o k.

* (A primás által alapított nőnevelde) megnyitása Esztergomban f. hó 15 én vallásos ünnepélyvel ment véghez. E napon a bibornok primás 100 teritékű ebédet adott, mely alkalommal a pápai nuncius, Falcinelli Marián érsek, magyar nyelven mondott felköszöntése szünni nem akaró éljenekkel találkozott.

* (Fiume legnépszerűbb embere,) Ciotta közelebb néhány napig Pesten mulatott. Itt léte alatt a kormány élén álló férfiakon kívül többször meglátogatta Deák Ferencet, b. Keményt, b. Eötvöst, Hollánt és az alföldfiumei vasutbizottmány titkárát, Szathmári Károlyt, kinek felhívására rövid idő alatt még egyszer eljön Pestre, s nyilvános beszédet fog tartani Fiume helyzetéről.

*) A második lóverseny eredménye a következő volt: a száz aranyas császárdíjban első ló: gr. Eszterházy Mihály „Yorkshire“, második: gr. Pálffy Pál „Acteur“-je; a vadászversenyben első ló Semsey Lajos „Hortobágy“-a, (lovagolta ifj. hg Eszterházy Miklós), második: b. Podmaniczky Géza „Madaras“-a (lovagolta gr. Szapáry Iván); a vándorló ivadékversenyben gr. Kinszky Oktáv „Pantaloön“-ja maga járta körül a pályát; az eladó versenyben nyertes: hg Eszterházy Pál „Princess Royal“-ja: a gátversenyben első ló: b. Mecklenkurg „Pigdon“-ja (lovagolta ifj. hg Eszterházy Miklós), második ló: „Szerény“, (lovagolta a tulajdonos Blaskovics Ernő). Néző alig néhány páholyban és vagy husz zártzárkban.

* (Híres külföldiek látogatása hazánkban.) Portaels Ferenc, történelmi festész Brüsszelből, ki több jeles műve által európai hírt vívott ki magának, jelenleg a magyar és cigány-faj tanulmányozása céljából beutazta hazánk nagy részét, szép tehetségű magyar tanítványa, Fakerti (Baumgarten) társaságában. Dr. Druitt, a londoni „Medical Times“ tudós kiadója pedig a végett jött Angliából Pestre, hogy alapos ismeretet szerezzen a magyar borokról, melyeket a britt földön terjeszteni akar. Kisérője Greger Miksa hazánkfia, ki a magyar borkivitel terén több év óta tevékenyen működik.

* (Zrinyi Miklós háromszázados emlékünnepe) nagy előkészületeket tesznek Somogyban. Választmányt is neveztek ki, mely a jövő szeptemberben tartandó fényes ünnepélyt rendezze. A szoborállítás jövő évről elmarad, mert kolosszális mű felállításához, a milyen tervezve van, — sem elég idő, sem pénz nincs. De mindent elkövetnek, hogy az ünnepély annál nagyszerűbb legyen, s erre Horvátország kitünőségeit is meghívják.

* (A képviselőháznál) már az ácsok is hozzá kezdtek a tetőzet elkészítéséhez. Éjjel-nappal foly a munka.

* (Az erdélyi országgyűlési terem) butorzata Nagy-Szebenből már megérkezett Kolozsvárra. Az

országgyűlési követek számára a kolozsvári lakosok eddigelé 72 szállást ajánlottak föl ingyen.

* (*Jókainét*) annak emlékére, hogy a debreceni színház ünnepélyes megnyitása alkalmával közreműködött, a debreceniek szép ezüst koszorúval tisztelték meg.

* (*Reitter Duna-csatornaterveit*) a héten Deák, Eötvös és Ghiczy K. is megtekintették, s elismerő méltánnyal nyilatkoztak a nagyszerű tervzetről.

* (*Az akademia diszterme*) két hét alatt egészen elkészül; a Kisfaludy-társaság terme pedig az akademia palotájában már kész, de nincs butorozva. Az akademia régibb butorzatából juttatni fog ugyan egyet-mást a társaságnak, azonban ezeken kívül néhány oly szekrényre lenne szüksége, melyekben ereklyéit (pl. nevezetes írók kéziratait, Kisfaludy Károly tintatartóját) őrizhesse. Ezeket hazafiak segíyezésétől várják.

* (*Az akademia közelebbi ülésében*) Henszlmann, Böhm D. J. a bécsi pénzverde érembélyeg osztályának volt igazgatójáról tartott fölolvasást. Böhm a Szepességen született, szegény fiu volt, s egy cseresznyemaggal indult el a nagy világba, mely magon igen ügyes metszvényeket faragott. E mag alapítá meg jövőjét s később szép előmenetelt tett.

* (*Névváltoztatások.*) Richlich Tivadar pesti lakos Rákosi-ra, Buchberger szegedi polgár Könyvhagyira változtatta vezetéknévét.

* (*Szász Béla*) fiatal költőnk, ki most az utrechti egyetemen tanul, Maros-Vásárhelyre bölcsészeti tanárnak választották meg.

* (*A tordai ref. templom tornya*) e hó elején egy éjjel összeomlott.

* (*Tolvajlás.*) Rákóczy János, Pestmegye volt alkotmányos jegyzője, s jelenleg takarékpénztári tisztviselő szállását az újvilág-utcában, okt. 14-én este tolvajok törték fel s minden értékes holmiját elrabolták. Rövid idő alatt nem egy izben fordultak elő ily esetek, s kétségkívül a hatóság figyelmét is felköltendik.

* (*Zágrábból*) írják, hogy Udmanics József hírhedt rablóvezér három cinkosával együtt kézre került. Horvátország és Szlavonia több vidékén, hol rablók garázdálkodnak, rögtönítelő törvényszékek kihirdetését várják.

* (*Mazuranics horvát kancellár*) bécsi hírek szerint még a horvát országgyűlés előtt visszalép. Utódjául Stroszmayer püspököt említik.

* (*Bach báró,*) ki most visszatért Rómába, mint hírlík, belép a jezsuita-rendbe. E hír megvalósu-

lása anyagi tekintetben is nyereség lenne a jezsuitákra nézve, mert b. Bach Sándornak több mint 900,000 ft értékű vagyona van, s Beckx jezsuita főnökkel hosszabb idő óta benső barátságban él.

* (*Vámbéryt*) a párisi „Société asiatique“ egyhangulag tagjának választá.

* (*Egy szövevényes esetről*) irnak a bécsi lapok, mely miatt hónapok óta foly a tárgyalás a bécsi török követség, külügyminiszterium és a magyar kancellária közt. Az eset következő: Egy, 1848-ban compromittált R. nevű magyar Bukarestbe menekült, s ott egy gazdag serfőzónével kötött ismeretséget és egy fiuk is született. R. később más nőt vett nőül, s nemrég azzal vádoltatva, hogy neje élete ellen tör, több évi kényszermunkára az oláh sóaknába szállítottatott. Eközben a már 11 éves fiu eltűnt az anyai házból, s a serfőzóné névtelen levelet kapott, melyben tudtára adják, hogy fiát csak 10,000 arany lefizetése után fogja visszakaphatni. A megszorodott anya könyvvivőjét pénzzel ellátva küldé ki a gyermek keresésére, a ki végre fel is fedezte a fiut R. testvérénél Iglón, Szepesmegyében. Midőn azonban oda érkezett, a fiu már ismét el volt szöktetve, noha az iglói hivatalnokoknak szigorú fölügyelet volt felsőbb helyről meghagyva. Néhány iglói hivatalnokot e miatt felfüggesztettek.

* (*Garibáldi pénzzavarban*) volt nemrég s Capreráról irt barátainak Genuába: adják el két szép paripáját. Akadt is vevő, ki a két lóért 2000 frankot ígért, de ekkor előállott bizonyos Bo ur, s 5000 frankot rögtön kifizetett értök. Később tudták meg, hogy Bo ur a király számára vette meg, a ki ily módon kívánt segíteni Garibaldin.

Képtalány.

(Megfejtése a 44-ik számban lesz.)

A 42-dik számban közlött képtalány értelme ez: „A milyen az ur, olyan a szolgál.“

caiban Kovács Nep. János, Latinovics György, Pap Zs. és Szemző Nándor; az *apathiniban* gr. Szécsen Antal; a *bácsiban* Zákó Sándor; a *kulpiniban* Miletics Szvet. és Dimitrievics Milos megyei hivatalnok; a *kanizsaiban* Kiss Jakab; az *omoravicaiban* Ballagi Mór és Vojnics Barnabás; a *becseiben* Bende József, Zsulyevics Döme, Magyar Imre; a *kulaiban* Jámbor Pál; a *hódsályiban* Szemző Mátyás. — A városok részéről: *Ujvidéken* Branjovaczky István és Ignatievich Jakab; *Zomborban* Korniss Gáspár és Mihalovics Miklós; *Szabadkán* Czorda Bódog és Vojnics Lukács; *Zentán* Jankovich Gyula két ellenjelölttel.

Pestmegye monori ker.-ben Piliy Béla lépett föl. — *Szegeden* a belvárosban Klauzál Gábor, a második kerületben Dáni Ferenc és Vadász Mánó. — *Aradon* három jelölt versenyez: Aczél Péter, Csemegi Károly és Fábrián Gábor. — A *Szepességben* a *késmárki* kerületben Brüsselen lakó kitünő hazánkiát Ludvigot szándékoznak képviselőjelöltül fölléptetni.

Baján néhány nap előtt Latinovics Vince választói tisztelegtek fáklyás zenével jelöltjük ablakai alatt, okt. 13-án pedig Tóth Kálmán, a másik jelölt, elfogadása ment véghez rendkívüli fényvel és zajjal. Már a gőzös állomásnál ezernyi néptömeg várakozott rá, s nagy menettel zene

mellett történt a bevonulás. Tóth Kálmán agg szüleinél volt szállva, s este itt fáklyásmenettel tisztelték meg, mely alkalommal ő az üdvözlőkhöz beszédet tartott. Tóth Kálmánnal együtt, a polgári olvasóegylet felavatási ünnepélyére Balázs S., Frankenburg, Királyi Pál, gr. Lázár K. és Vámbery is lerándultak Bajára.

Biharmegyében az eddig említett jelölteken kívül a következők is felléptek: a *bihari* kerületben Nagy István; a *bárándiban* Miskolczy Károly; a *margitáiban* Kosztin Tamás; *Tenkén* b. Bémer Pál plebános; a *székelyhádi* képviselőjelöltek: Komáromy György és Miskolczy Lajos; *Ugrán* pedig Tisza Lajos 61-iki követ, továbbá Nagy Lajos és Fassie János ügyvédek; a *nagy-lévai* kerületben Csengery Imre 61-iki képviselő. — *Csongrád* vármegyében Magyar Béla és Kárársz Benő; *Csongrád* városában Rónai Mihály; *Hold-M.-Vásárhelyen* Török Bálint a jelölt. — *Bármegyében*: a *lévai* kerületben Konkolyi Thege Pál; a *maróthiban* Balogh János, Samassa J. és Tarnóczy Kázmér; az *ujbányiban* Rudnyánszky Flóris, Mácsay L. — *Hevesmegye* jelöltjei: a *nánai* kerületben Dobrizky Ignác; a *tiszaabád-szalóki*ban Borbély Miklós; a *fügediben* Almássy Sándor; a *mezőtúri*ban Péter Károly; a *pataiban* Kovács László; a *szolnoki*ban gr. Szapáry Gyula; a *kápolnaiban* Babics János és Pap Pál.

Vegyes közlemények.

= (*Palmerston lord*) az ősz államférfi, kinek fényes neve és több mint félszázados nagyfontosságú működése a világ minden részében ismeretes, 81 éves korában meghalt. 1830 óta több ízben évek hosszú során keresztül volt a külügyek vezetője, majd az angol miniszterium elnöke, s hazája valamint a világ sorsa intézésében nevezetes befolyást gyakorolt. Utóbbi időben agg kora és elgyengülése miatt visszalépését gyakran rebesgették, míg okt. 18-áról Brooket-Hallból érkezett sürgöny szerint aggasztólaga megbetegedett, ereje hirtelen veszélyesen elhagyta, s e nap délelőtt 10^{3/4} órakor, több órai eszméletlen állapot után, elhunyt.

= (*Magyarok Kaliforniában*) Egy Mexikóban lakó magyar nemrég Kaliforniában járván, mint írja, a távol világrészben több hazánkiára akadt. Érdekes leveléből vesszük a következő részleteket: „San-Francisco a csendestengeri oldalon legnagyobb városa Amerikának, s ámbár csak tizenhat évvel ezelőtt kezdett épülni, ma több van százezer lakosánál. A város épülése kezdetekor itt az aranyásás volt az egyedüli foglalkozás; a csodás haszon ellenállhatlan erővel vonta ide az embereket a világ minden részéből. Látható volt itt a fehér ember mellett a szerezsen és indus; a bukott bankár mellett az ügyvéd, orvos, pap, több katonai és kormánytiszt; szóval minden rendből gyülekezett ide ember a folyók partjain a homokot turkálni s kimosni a közte levő aranyporért, mely naponkint 20—30 dollár hasznot hozott. Képzeltető, mily sebesen emelkedtek némelyek magasra, de egy

kimagyarázhatlan körülménynél fogva többnyire ismét elszegényedtek. Menekült hazánkfiak közül is többen dolgoztak itt, — kevés szerencsével. — Ezek sorsáról bővebb értesülés után fogok még írni egyet-mást; kevés vigasztalót. Több magyar van még most is e vidéken szétszórva. Legszerencsésebbek ezek közt a magyarhoni zsidók, kik születésüktől fogva mindig kereskedéssel foglalkozván, tehetségüknek itt is érvényt tudtak szerezni. Ezek magyarhoni születésükre nagyon büszkék, — sokkal inkább, mint otthon; de nem csak ezek, hanem a honunkban született idegen ajku egyének, csehek, morvák stb. is örömet nevezik magukat magyaroknak; tudván azt, hogy külföldön a magyar névnek igen jó hangzása és sajtáságos varázsa van, mint kétezer év előtt e nevezetnek: „civis romanus sum.“ Ezt én bátran elmondhatom, ki a nagy világot beutazván, e tapasztalat volt legfőbb vigaszom és büszkeségem.“

* (*Ritka nagy életkor.*) Abaujmegye Bosva helységében egy ép, erős alkatu földmivelő él, kiről a helység lakói azt állítják, hogy 150 éves; neve Misák István. Az öreg születési évét maga sem tudja, azonban határozottan állítja, hogy Füzéren keresztelték. A füzéri anyakönyvben, mely 1738-ban vette kezdetét, neve nem fordul elő, s így legalább is 117 éves lehet. Misák erős testalkata még sok évi életet ígér.

= (*Lincoln életéből*) egy német lap amerikai levelezője érdekes adomát közöl. Egy, adósságai miatt Amerikába vándorolt porosz hadnagy kihallgatást nyervén Lincolnnál, kérte, hogy az északi

hadseregbe mint tisztet vegye be, s minden érdemét elő kívánván sorolni, azt is megemlíti, hogy Poroszország egyik legrégebb nemesi családjából származik, mire az öreg Ábrahám szokott jószívű komolyságával felel: „Oh, mitse aggódjék ön, ez legkevésbé sem fogja itt hátráltatni előmenetelében.”

— (Az olasz trónörökös szerelme.) A portugál királyi pár Florencben tartózkodása alatt, mint írják, Napoleon herceg és neje is ott fognak időzni, s ez alkalommal Viktor Emanuel királynak egy igen komoly családi ügyéről tanácskoznak. Azt állítják ugyanis, hogy Humbert herceg rendkívül heves szenvedéllyel lángol egy előkelő fiatal hölgyért, s ezt most nől akarja venni, atyja ellenzése, és sógora: Napoleon herceg lebeszélései dacára is, kinek utóbbi jelenléte Lombardiában ez ügygyel szoros összeköttetésben állott. A korona-örökös erélyes és szilárd jellemű ifju, s kétséges, ha képesek lesznek-e őt határozatától eltántorítani.

— (Hasznos egerek.) Skótiában egy vállalkozó az egereket munkára fogja be és cernát ionat velők. A taposó malomhoz hasonló szerkezetet készített, melybe egy pár egeret zár; ezek futkározásuk által mozgatják a gépezetet. Most egy nagy házat készül kibérelni, s abba 10,000 kis gépet helyezni, minden gépbe pedig egy házi egeret.

Irodalom.

— (Harleiben Adolf kiadásában) „Szózat a magyar kérdés érdemében” című röpirat jelent meg névtelen szerzőtől, ki úgy látszik, avatott tollal fog a fennforgó közjogi kérdések fejtegetéséhez, bár nézeteit alkalmasint nem fogják minden politikai táborban eltogadni.

Nemzeti színház.

Adatott: okt. 12-én *A zsidónő*, opera 5 felv. Halevytől. — 13-án *Mátyás fia*, dráma 5 felv. Szigligetitől. — 14-én *Dinorah*, opera 5 felv. Meyerbeertől. — 15-én *A lelene*, népszínmű 4 felv. Szigligetitől. — 16-án *A kísértés*, színmű 5 felv. Feuillettől. — 17-én *Lalla-Roukh*, opera 2 felv. Dávid Feliciantól. — 18-án *Egy szegény ifju története*, színmű 5 felv. Feuillettől.

Ki van tüze: okt. 19. *Borgia Lucretia*, Csillag Róza k. a. vendég. 20. *Egy pohár víz*. 21. *Hunyadi László*. 22. *Téli regge*. 23. *Ném meghalt*. 24. *Alarcos bál*. Csillag Róza k. a. vendég. 25. *Hamlet*. 26. *Faust*. 27. *Montjoye*. 28. *Szép Ilon*, új betanulással először.

Szerkesztői üzenetek.

— *Gyeresre*: Sz. J.-nak. Ön Lupuj Serbán Farkas kirablójául egy nevet említ meg. Ezt a törvényes bebizonyítás előtt nem közölhetjük, nem lehetvén szándékunk netalán ártatlan egyént pelengerre állítani.

— *Königshofra*: P. D.-nek. Minden pontosan be van jegezve, s a mint elkészül, utnak fogják indítani.

— *N. Enyedre*: A választ megkaptuk, köszönjük.

— *Németújvárra*: Kézirataink halmaza közt eltvedt; egybíránt „személyhez” intézett sorokat nem egészen örömet közlünk, mert a mű szépségén kívül másnemű érdekkeltséggel is gyanusíthatnának. Engedje meg remélhetünk, hogy újabb küldeményeket nyerünk. E. K.-néket várjuk.

— *Pesten*: L. B.-nak. Mind a cikk, mind a rajzok szívesen látott vendégek.

— *Egerbe*: T. T.-nak. A küldeményt átdadtuk Vadnainak.

— *Zsádnnya*: E. A.-nak. Első lejtátszás után jó szerzeménynek látszik, egybíránt bírálónk illetékesebben fogja megítélni; kedvező vélemény esetében még ez évnyegyedben közzé tesszük.

— *Pesten*: E. K.-nak. Az „Az ó- és új-kor pipereművézete” című cikknek az a hibája, hogy a mit az ó-korról mond, azt már mi is közöltük, s hogy a mit mi nem közöltünk az új-korról, arra nézve e cikk is hallgat. Másst kérünk.

— *N. Váradra*: S. B.-nak. II. Rákóczy Ferenc névalírása majd minden okiratán az alább látható vonásokban jön elő, melyek „F. P. Rakoczy” (Franciscus Princeps Rákóczy) olvasandók. Az itt közlött aláírás 1706-ból való. Egy régebb, Domahidán, 1703. szept. 7-dikén kelt aláírása nem ily kacsringós s ott a „Princeps” szó egészen ki van írva.

Magyar értékpapírok árfolyama.				Bécsi börze 1865. october 21.						
1865. october. 21.										
Beíze- tések összege	Legut. jöv- delme	a) Bank- és iparpapírok.	Árfolyam		Záloglevelek.	Adott ár	Tár- totltár	Adott ár	Tár- totltár	
			penz	ár						Magyarföldhitelintéz. 5 1/2 %
500	49	Pesti keresk. bankrészevény	500	700	" " 10 év. jöv. jegy. 6 %	94.-	96.-	Waldstein . . . 20 "	16.-	17.-
63	100	" " takarékpénzt. részv.	1025	—				Keglevich . . . 10 "	12.-	12.50
—	32	Budai	440	445	Sorsjegyek.					
525	30	Buda-pesti lánchíd	370	375	1839. évi sorsolással 100 frtos	140.-	140.50	Como rentapapír . . . 14 "	18.-	18.25
105	80	" " " alagút	58	60	1839. " ötödörösben "	138.-	138.50	Részvények.		
500	80	Pesti J.-hengermal	1018	1020	1854. " sorsolással "	81.-	81.50	Északi vasut 1000 frtos	1670	1672
210	25	Keresk. test. épül	360	—	1860. " " "	86.-	86.50	Allam " 500 frank	173.70	173.80
315	120	Első magy. bizt. társ.	—	555	1860. " ötödörösben "	92.60	92.90	Déli " 200 "	187.50	188.-
210	50	Pannonia viszont bizt. társ.	—	340	1864. " 5 sors. évenk. "	77.50	77.15	Nyugati " 200 frtos	127.-	127.50
200	—	Pest-losonci vaspálya rész.	—	—	Hitelintézeti " "	117.-	117.25	Tiszai " 200 "	147.-	147.-
1000	25	Pannonia-gőzmalom társ.	1310	—	Dunagőzhajózási " "	77.50	78.50	Bankrészevény . . .	775.-	776.-
		b) Földteherment. köt- vények.			Triesti " "	108.-	109.-	" 200 frtos	774.-	775.-
		Magyar	71	71.75	Budai " 40 "	22.50	23.50	Alsó oszt. esc. bank 500 "	582.-	586.-
		Temesi	73	74	Eszterházy herceg " "	62.-	66.-	Lloyd " 500 "	522.-	524.-
		Horvát	72	72.50	Salm " "	26	27.-	Dunagőzhajózási 500 "	450.-	451.-
		Erdélyi	66	50	Pálffy " "	22.-	22.50	Pénzuemek.		
					Clary " "	22.-	23.-	Császári arany	5	24
					St. Genois " "	22.-	22.50	Ezüst	108.25	108.50